

HITANO IKASTAROEN GORAKADA

Aparraldia ote den

“Hitano ikastaroa egin dut”; “Hara ba, ni neu oraintxe hastekoa naiz!”; “Beste hari entzun diot bere herrian ere antolatu dutela”. Batean eta bestean, halako elkarrizketak entzuten dira, beti ere, Gipuzkoan. Ikastaroak inoiz baino gehiago ugaltu ote dira? Nor ote da ikasle? Hitanoa aparraldian al da? Ikerketa zehatza egiteko asmorik gabe, hiru hitano irakasleri esker, termometroa jarri dugu. Xabier Eizagirre Landa, Ritxi Lizartza Urrestarazu eta Iñaki Iturain Azpiroz izan ditugu bidelagun.

ONINTZA IRURETA AZKUNE

Hiru irakasleei azkena egin diegun galderatik hasiko gara. Hitanoa aparraldian al da? Ala beharbada hobe esanda, hitano ikastaroak aparraldian al dira? Xabier Eizagirre Iralen irakaslea da 1981-82 ikasturtetik. Euskara hobetzera doazkion irakasleei hitano eskolak ematen dizkie. Iraletik kanpo ere aritu da ikastaroak ematen, Donostiako Amara eta Egia auzoetan, eta Oiartzunen. Eizagirrerren sentsazioek bi gustuak dituzte: “Bai, zerbait mugitzen ari da; Zumaia, Azpeitia, Tolosa, Oñati, Zestoa... Gipuzkoa aldean beti ere. Iralen hitano eskolen eskaintza egiten dugunean konturatu naiz lehen baino jende gehiagok ematen duela izena. Iraletik kanpo, elkarteren batek ikastaroa antolatu eta jendeak erantzuten du. Horixe poztzua. Bestalde, zuk aparraldia aipatu duzu eta nik loraldia terminoa erabiliko dut. Ez dakit ez den azken ostikadak ematen ari den zuhaitza edo landarea, azken lore mordoa.

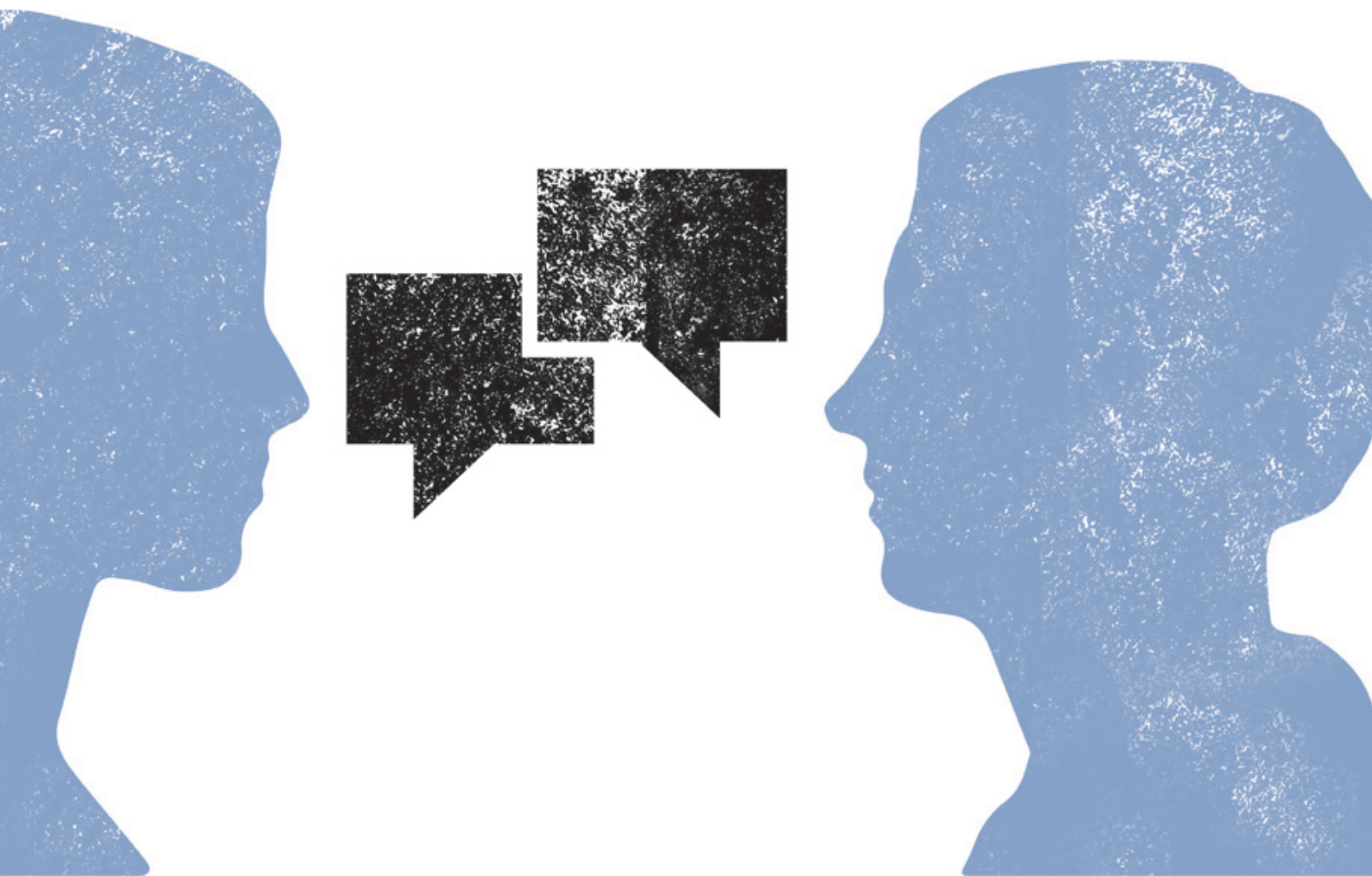
Agian lore berriak sortuko dira, bertso-laritzan begira zer gertatu den, baina gu aparralditik urruti gabiltza. Orain egiten ari diren ikastaroak esperantzatxo dira. Dena dela, aurrera egiteko lehentasuna nokari eman behar zaio, neskek ikasi dezatela, baina mutilek ere bai”.

Iñaki Iturain Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailean, Euskara Zerbitzuan, Euskal Giroitze Barnetegietako koordinatzailea da. Lan horretaz kanpo, Donostian, Orion eta Zarautzen eman ditu hitano ikastaroak. Euskara elkarateak, udal euskaltegiak eta udalak izan dira antolatzaile. Ez du uste aparraldian gaudenik, toki gutxi batzuetan ahalegin batzuk baino ez ditu sumatu: “Hutsaren hurrengoa dira, ordea. Modu sistematiko eta serioan ez da ezer egiten haur-gazteek ikas dezaten, ez eskola publikoan, ez ikastoletan, ez euskaltegietan. Tradizioz eta transmisioz ari da hika hitz egiteko ohitura bizirauten, baina galera oso nabarmena da. Noka toki

guztietan ari da galtzen eta gaztetxoaren artean ‘gehiegika’ fenomeno [hitano formak behar ez diren tokian ere erabiltzen dituzte] zabaldu da. Hezkuntza Sailak, Ikastolen Elkarateak eta Hizkuntza Politikak erabaki serioak hartzen ez badiuzte, belaunaldi gutxi barru hondoratuko den itsasontziaz ari gara hizketan. Modu sinbolikoan gauza batzuk egiten ari dira, Zakilixut, hainbat pertsonaren ahalegin serioa (Kike Amonarriz, Ritxi Lizartza, Juan Martin Elexpuru...), feminismitik ere bai, baina ez da nahikoa.

Ritxi Lizartzak hika egiten ikasteko eskuliburua argitaratu zuen 2009an: *Hitanoa. Mintza hadi, lagun!* (Maramara). Makina bat hitano eskola eman ditu azken urte luzeetan, erakunde publikoetan batik bat, baina baita euskara elkarateek eskatuta ere. Batez ere hezkuntzako eta euskalduntze eskoletako irakasleak izan ditu ikasle. Berari ere aparraldiaz galdetu diogu: “Ikastaroak antolatzen ez badira beste inork ez ditu eskatuko, bai-

na egiten badira ahoz ahokoak eragina dauka. 2009an atera nuen eskuliburua eta 2012a artean eskaera oldea nabaritu nuen. Ez dakit modan jartzen diren ikastaro horietakoak diren. 2012. urtea eta gero etenaldia egon zen eta orain berriz hasi dira eskatzen. Genero ikuspegia kontuan hartuta [batez ere nokaren galerari aurre egin nahi diote] hitanoa landu nahi duten kolektiboak ari dira eskaerak egiten eta garrantzitsua da lehen hitanoaz kontzientziarik ez zuten kolektiboak aktibatzea. Hala ere, ulertzen dut emakumeen ahalduntzea garrantzitsua dela, baina gizonak ere erakarri beharra dago noka egitera. Nolanahi ere, zabaldu den bidea oso garrantzitsua da. Hortik ikastaroak emateko joera indartuko da eta kontzientzia ere bai. Gustatuko litzaidake aurrera jarraitzea”.

NOR DA HITANO IKASLE?

Hiru irakasleei ikasleak nolakoak diren galdetu eta gutxi gorabehera haien per-

fila deskribatzeko moduan gara. Hitano ikastaroetara nor ez den joaten esan digute: gazteak. Beti ere hitanoa bizirik dagoen tokiez ari garela, gazteek kalean badarabilte; asko eta oker. Hitanoari buruzko ezagutza kaskarra dute eta gaizki erabiltzen duten kontzientziarik ez. Eskolak hartzera doazenak helduagoak dira, eta asmoak hainbat. Ikasle batzuk hutsetik hasi dira. Euskara euskaltegian ikasi dute, asko EGA mailara iritsi dira eta hizkuntza lantzen jarraitu nahi dute. Hitanoak jakin-mina sortzen die. Beste ikasle asko berriz, hika hobetzeko asmoz gerturatzen dira eskoletara. Batzuk apenas erabiltzen duten egunerokoan, baina entzun dute kalean, etxean, lagun artean. Beste batzuk hika ari dira barra-barra, baina jabetuta daude oker ari direla. Hitano formak behar ez diren tokian jarritz hitz egiten dute, Eizagirrek “hika ez, erdika” deitzen dio, eta Iturainek “gehiegika” aipatu du. Iturainek, esate baterako Orion bertsolariak izan zituen ikasle,

hitanoa hobetzeko asmotan. Beste hanka-sartze izarra emakumeei noka beharrean toka egitea da, hutsegite oso zabaldia. Noka egiten ez dakitela aitortzen duten gizonak doaz eskolara. Izan ere, bat baino gehiago dira emakumeekin zuzen ari direla uste duten hika hiztunak, eta konturatzen ez direnak emakumeei toka ari direla.

Generoari dagokionez, badirudi ikasle emakumezkoak gehixeago direla. Hala ere, hiru irakasleek denetariko taldeak ezagutu dituzte, batzuk bietarikoak, baina baita emakume bakarreko taldea eta gizon bakarreko taldea ere. Ikasle emakumezkoei dagokienez, Lizartzak argitu digu nahiz eta batzuetan ikasleak nokaren galerak kezkatuta hurbildu diren, emakume gehienek ikastaroetan parte hartu dutela hitanoaren galderak eta erabilera okerrak eraginda.

Aparralдитik gutxi, beraz. Jakin-minez eta hika hiztun hobea izan nahian ari diren azken mohikanoak, agian. ●